

ФАНИ НАЗЕМИ
СВЕТЪТ НА ГАБРИЕЛ ГАРСИЯ
МАРКЕС

chitanka.info

Когато видиш Маркес за пръв път, може да го сбъркаш с въображаемите митични създания, излезли от неговата творческа работилница. Едър, с рошава глава, с гъсти вежди и необикновени мустаци, които напомнят яркия и многоцветен колорит на родната му земя, той сякаш се е оградил от смъртните с ореол от блясък и чудеса. Но първоначалното впечатление се разсейва още при първите разменени думи. Загадъчното в неговата личност, мимолетното впечатление като патриарх, обвит с облаците на самотата, изчезват и пред нас се изправя един жив и приказлив Маркес, общителен и изпълнен с чувство за отговорност пред наболелите проблеми на своето време, готов да събори всички прегради, които го отделят от ближните му, готов да пише, както сам казва, „за да го обичат хората все повече“. И наистина го постига.

Днес Габриел Гарсия Маркес е един от най-обичаните писатели на Латинска Америка, една от най-изтъкнатите фигури в главоломния възход на латиноамериканската белетристика през последните две десетилетия.

Габриел Гарсия Маркес се появява на бял свят през 1928 година, когато родното му селце Аракатака, сгущено на атлантическия бряг на Колумбия, преживява своята агония.

Неочакваният разцвет на Аракатака, настъпил през първите десетилетия на века с идването на американската Компания Юнайтед Фрут, мимолетното благоденствие, което скрива най-безогледната капиталистическа експлоатация, подкупите, политическата корупция и кървавата разправа с работническото движение, изчезват със заминаването на компанията.

Понесена от стремителната сила на надеждата, след компанията на „щастие“ и безчестието към Аракатака се втурва вихрушка от обрулени листа. Този порой от хора и бивши хора, жалки издънки на мизерията и войните, които бягат от глада и смъртта, които търсят „обетованата земя“, ще минат през цялото творчество на Маркес под името „охараска“ (обрулени листа), в различни ситуации, погледнати от различен зрителен ъгъл.

В края на двадесетте години банановата треска, разтърсила издъно Аракатака постепенно стихва. Керванът на „щастие“ се втурва към нови области на Америка, готов да ги погълне с ненаситната си алчност. Надлъж и шир из безбрежния зелен континент

избухват нови огнища: треската за черното злато, за зеленото злато, за сладкото злато — истински нашествия, които населват и обезлюдяват все нови и нови села и градове, разоряват цели страни.

Със стихването на банановата треска Аракатака, мимолетен пристан на благополучието, потъва в забрава, в крайна мизерия и самота. Навсякъде из този „тропически рай“ цари пълна икономическа разруха. Безработицата и масовите изселвания оставят в изнемоцялото селище истинско опустошение.

В детските години на Маркес населението на Ааракатака продължава да живее със спомени, преувеличени от колективното въображение. С течение на времето привидно благополучие през банановата треска придобива митически очертания в съзнанието на жителите на Аракатака, а жестокото клане на стачкуващите работници, сполетяло селото в годината на раждането на Маркес, се раздува до фантастични размери. Тези две събития — разцветът на банановото производство и масовото избиване на работниците от американските плантации, към които се прибавя и жестоката хилядодневна война от 1899–1902 година — появяващи се като фантазмагорични картини в паметта на хората от тропика, която по думите на големия гватемалски писател Мигел Анхел Астуриас е „способна да попива мита“, оставят дълбоки следи в ранното детство на Маркес, подхранват въображението му и вдъхновяват появата на почти целия измислен свят на автора:

Габриел Гарсия Маркес израства под грижите на родителите на майка си: една баба, която изпълва крехкото детско съзнание с разкази за призраци, необичайни случки и небивали чудесии, чрез които народното въображение изравя от мъртвите отминалия блясък на Аракатака и откъдето като гъмжило излизат добри и зли духове; един дядо, когото бъдещият писател обожава, бивш полковник от хилядодневната гражданска война, който на свой ред въвежда момчето в спомените и разказите за безстрашие и героизъм, обогатени и пречупени през съзнанието на ветерана, които се превръщат в неизчерпаем източник на вдъхновение за писателя.

Първите осем години от неговото „невероятно детство“, както сам авторът обича да се изразява, преминават в големия стар дом, изпълнен със страховете и призраците на суеверната баба, дом, който, без съмнение, е послужил като първообраз на огромните къщи от

измисления свят на автора. Думите на самия писател разкриват причудливия свят, в който му е отредено да живее, и който всъщност не принадлежи само на Маркес — в него се сливат анахронични епохи, съжителствуват с еднаква сила осезаемото и нереалното. „Във всеки кът — споделя авторът — имаше мъртъвци и спомени и когато привечер удареше шест часът, къщата ставаше недостъпна...“

Това горестно детство, това фантастично плаване на Маркес между вълните на две течения — между обърканите приказки на баба му за призраци и не по-малко смайващите истории и невероятни спомени от гражданската война на дядо му, завършва със смъртта на последния. Оттогава, твърди писателят, „не ми се е случвало нищо интересно.“ И все пак в стремежа, изпълнен с нотки на тъга по нещо отминало, с който авторът често се опитва да си възвърне изгубеното време, се крие един живот след детството му, изпълнен с богати и дълбоки преживявания, един стръмен и криволичещ път, който се влива в залива на голямото откритие — призиванието му на писател.

Родителите му, с които бегло се запознава на шест-седем годишна възраст, го изпращат в Богота, в големия столичен град, където в един йезуитски колеж протичат неговите ученически години. Но вместо да го привлече, столицата го потиска. Именно отук Аракатака, идеализирана от разстоянието, постепенно придобива в съзнанието на момчето митични очертания. Годините на заточение в мрачните интернати на Богота и Сипакира — нов и отречен от него свят — го водят към едно постоянно въображаемо противопоставяне, което превръща тези два града в обители на студа и тъгата, а неговата тропическа Аракатака в катедрала на слънцето, в изгубен рай. Според автора именно Богота е „градът на страха“, който поражда една от главните теми в неговото творчество — самотата.

През 1946 година Маркес завършва гимназия, а една година по-късно записва право. Петте години следваме — години на пълна апатия — са съвсем загубени за него. Той никога няма да завърши, защото според него „това следване го отегчавало до смърт“. През студентските години, вечно без пари, Маркес за първи път прибегва до журналистиката като средство за препитание. В литературното приложение на вестник „Ел Еспектадор“ той публикува десетина разказа, които времето с гениалната си мъдрост е предпочело да покрие с мълчание. Тези абстрактни разкази, писани през периода

1947–1952 година, в които авторът подражава на любимите си писатели, представляват предлитературният архив на Маркес, от който той напълно се отказва. И въпреки всичко, тези мимолетни литературни похождения са постепенно гмуркане към дълбините, където той търси своя оригинален измислен свят.

Без да изоставя литературните си опити, през този период от живота му журналистиката за него не е само средство за съществуване, изпълнено с несгоди и материални затруднения, но и неговото главно увлечение, опиянение, негова страст. Маркес е омагьосан от фактите и чувствава, дълбоко в себе си необходимостта да претвори със средствата на журналистиката болката, от която стене душата на народа му. По времето, когато Маркес изцяло, с всеотдайна страст се посвещава на журналистическия труд (1947–1955), вълна от насилия, развихрена от диктатурата, залива и опустошава страната. Ужасът и кървавите репресии, в които живее народът на Колумбия, отново избухналата гражданска война, разпалена от традиционните буржоазни партии, с апокалиптична сила оставят неизличими следи в съзнанието на Маркес и изпълват журналистическите му творби и по-сетнешния свят на неговото творчество. Връзките на Маркес с нелегалното революционно движение дават нова насока на неговата журналистическа и литературна дейност. Той написва редица статии, много добре посрещнати от прогресивната колумбийска общественост, в които заклеява властващия политически режим.

Корабокрушението на разрушителя „Калдас“ от колумбийския военноморски флот нагорещява до червено неговата чувствителност на човек, погълнат от проблемите на своя народ. В четиринадесет статии под формата на монолози от името на единствения оцелял моряк, преживял трагичната катастрофа, която разтърсва цялата страна, Маркес с голямо художествено майсторство разкрива истината за зловещото събитие и разобличава официалната версия на тогавашното диктаторско правителство на Рохас Пиниля. Опозицията му срещу съществуващия режим прави трудно оставането му в страната. Появата на репортажа, който години по-късно е публикуван под дългото заглавие „Разказ на един корабкрушенец, плавал със сал по вълните десет дни без храна и вода, обявен по-късно за герой на родината, целуван от кралиците на красотата, а после презрян от правителството и забравен завинаги“ и жлъчният разобличителен тон на хрониките му

предизвикват в официалните среди такова враждебно отношение към Маркес, че вестник „Ел Еспектадор“ решава да го отстрани и го изпраща в Европа като свой кореспондент.

В 1955 година Маркес предприема пътуването, си към стария континент. Скоро след заминаването му нов прилив от насилия и жестокост залива Колумбия. Диктатурата преминава в настъпление и удавя в кръв и последните останки от демокрация. „Ел Еспектадор“ е официално забранен и младият журналист остава в Париж без всякаква материална подкрепа.

Със своя журналистически опит, все още завладян от спомена за успеха на първия си роман, „Обрулени листа“ (1955), и без да изневерява на истинското си призвание, Маркес предприема дълги странствувания из Европа и Новия свят, упражнява различни професии, занимава се с критика, с кинематография, бива кореспондент на различни информационни агенции, докато най-сетне се установява в Барселона, където изцяло се отдава на литературна работа.

Би било голяма грешка да твърдим, че /авторът, който е обект на нашето внимание, се е стремил преди всичко да улови в картини с оригинална художествена стойност истинското лице на Америка. Потънал изцяло в мъчителното съществуване на своята изнемощяла Латинска Америка, той свързва словото и въображението си с войнстващата политика, разобличава виновниците за страданията и се бори срещу онези, които надупчиха с куршуми изстрадалото тяло на Чили, но не и надеждите му.

И ако се опитахме да проследим жизнения път на Гарсия Маркес, то е, защото тези късове жизнен опит, дълбоко изстрадани от автора, намират отражение с необикновена сила в неговите широки платна на художник разказвач, докато журналистическата дейност, от своя страна, придава на прозата му подчертано анекдотичен тон, съдържаност и прецизност в художествения стил и езика.

За да се улови дръзкият полет на Маркесовото писателско въображение, трябва да се анализира творчеството му като единно цяло. Само ако обхванем това творчество целокупно, можем да разберем действителната перспектива на неговия измислен свят,

където герои и действия се прехвърлят и продължават от роман в роман, от разказ в разказ. И колкото повече се задълбочаваме във фрагментите на Маркесовата литературна действителност, неговият накъсан свят придобива характер на нещо непрекъснато. Отделни мотиви и загатнати подробности се обогатяват от произведение в произведение; губят първоначалната си самостоятелност, за да се влеят в едно единно течение, което постепенно нараства, изяснява се, става по-сложно и придобива нови размери. Тази тясна диалектична връзка — прекъснатост в непрекъснатостта, — различните части, които се сливат в едно, очертават на широкия художествен, стенопис силуета на суровата колумбийска действителност в различни аспекти — от индивидуалното до колективното — през призмата на преплетени митични и исторически пропорции.

Различните произведения на Маркес образуват гъста мрежа от притоци, които през времето и пространството се вливат в един и същ мощен поток, в стремителна река от фантазии и реалност, които носи на вълните си неговата най-голяма и постоянна страст: Аракатака. Примитивната и митична Аракатака, извадена от миналото благодарение на пищното авторово въображение, се превръща в Макондо — микрокосмосът на съвременната колумбийска действителност, а оттук и на цяла Латинска Америка.

От първия му роман „Обрулени листа“ до „Сто години самота“, както и в много от по-късните му разкази, Маркес неизменно ни въвежда в интимния свят на Макондо — измислено отражение на родната му земя. Всяка нова творба на Маркес е кратък отдых в шеметното пътуване към Макондо — фокус, в който се събират всички лъчи на неговата художествена символика. Подобно на въображаемия град Пиура на перуанеца Марио Варгас Лъоса, Комала на мексиканеца Хуан Рулфо, Макондо на Маркес излиза извън границите на измисленото, за да се превърне в осезаема реалност, в територия, която би могла да бъде локализирана върху обширната карта на Латинска Америка. Макондо е онзи творчески съд за писателското призвание на Маркес, откъдето излиза един свят от контрасти, вълшебства, митове и легенди.

Романът „Обрулени листа“ ни въвежда за пръв път в монотонното и тъжно съществуване на неговото измислено Макондо. Чрез болезнените и объркани монолози на трима души (едно дете,

майка му Исабел и дядо му, полковник), които стоят на нощно бдение при покойника лекар, Маркес ни запознава с първоначалната история на Макондо, малко селище, обкръжено от тинести блатата и непроходими планини. То е сцената, където си дават среща пищността на природата, бруталността на политическото насилие и убийствената самота на проядените от гняв обитатели на Макондо.

Откровените изповеди на — тримата герои възстановяват миналото на общината. Епизоди, в които има ехо от носталгия и озлобление, ни пренасят в онзи далечен момент от основаването на селището, когато хората бягат от бедите на войната и се настаняват в един „преуспяващ край“; в неговия апогей — през Първата световна война, когато неумолимите капиталистически трансформации превръщат селището в обект на експлоатация от страна на банановата компания, която носи със себе си „обрулените листа“, разюздана тълпа от хора с надежди и отрепки от други селища; пренасят ни и в неговия упадък, когато след кървавата разправа със стачниците, компанията слага край на благотворителната си мисия, затваря вратите си и хвърля селището в прегръдките на безпомощността, бандитизма и епидемиите. Светът на Макондо се разпада и повлича жалкото си съществуване, потънал в омраза, разруха и самота.

Цялата омраза и злоба на Макондо се стоварва върху лекаря чужденец, който в мрачната и бурна нощ на стачката залоства вратата на дома си и отказва да приеме ранените работници. До края на живота му Макондо не му дава мира. Гонен от селището, преследван от страха за отмъщение, той слага край на живота си. И тогава, въпреки враждебността на селището, въпреки волята на Макондо, полковникът се погрижва за покойника; когато гневът и омразата лишават от последни почести и погребение.

В тези непрекъснати връщания в миналото, в това — преплитане и редуване на спомени на тримата главни герои в първия си роман Маркес показва дълбоко разбиране на колумбийската действителност. Нещо повече, той представя зараждането на целия свой измислен свят, който расте и се развива в цялото му по-сетнешно творчество.

„Обрулени листа“ е изходен пункт на Маркесовото творчество. Елементи, герои и факти, само загатнати или внушени в този роман, се проектират, повтарят се, придобиват все по-голяма тъждественост и

независимо развитие в следващите му произведения, за да достигнат до велик и обобщаващ символ в романи „Сто години самота“.

Както се случва в много разкази на Маркес, които имат фрагментарен характер, моментите на прекъснатост в една непрекъсната белетристична материя могат да бъдат цялостно асимилирани само ако отново бъдат върнати към извора, към началото. Именно затова „Монолог на Исабел, докато гледа как вали в Макондо“, замислен като отделна глава от романа „Обрулени листа“, придобива вид на самостоятелен разказ. Този път злините, които връхлитат Макондо и вещаят скорошната му гибел, не са нито банановата компания, нито омразата, нито необузданата човешка вихрушка, нито чумата, а небивали дъждове, които разяждат живота, изравят гробовете и влачат по улиците порой от мъртъвци. В този разказ Маркес възкресява древните легенди на своя народ и придава на природното явление стойността на символ. Дъждът се превръща в символ на опустошението и разрухата, които сполетяват Макондо. Като се изхожда от контекста на романа „Обрулени листа“, който всъщност е послужил за основа на разкази, става ясно, че Макондо се разорява не само от природни стихии, но и от историко-политически фактори.

„На полковникът няма кой да му пише“ (1961), творба, свързана с романа „Лошият час“ (1962), разширява въображаемия хоризонт на Макондо, към което се прибавя едно безименно село, където се развива действието в разказа. И тук се долавят отзвуци от „Обрулени листа“; появяват се отец Анхел, херцог Марлбъроу, полковник Буендия и други герои, елементи и мотиви, които свързват разказа с първия роман на Маркес. Още веднъж ясно се вижда сложната вътрешна връзка между една или друга творби на Маркес. Но докато романът „Обрулени листа“ отразява действителността предимно от позициите на феодалната аристокрация — основателите на Макондо, — чието бъдеще бива ограбено от бурния напредък на капитализма и чието духовна инерция отравя въздуха и ги повлича към бездната на самотата, в „На полковникът няма кой да му пише“ виждаме действителността през очите на малоимотните средни слоеве, които внасят нови морални стойности: надеждата, че ще настъпи промяна в тяхното съществуване. Старият полковник, участник в хилядодневната война, очаква с мъчително безпокойство всеки петък писмото, което ще го измъкне от немотията и лишенията. Така както

писмото подхранва илюзията на очакването, друг един символ — бойният петел, наследен от сина на полковника, от младежа, застрелян от един полицаи за разпространяване на нелегални пропагандни материали, внася в разказа нова вяра. Той не е, както твърдят някои критици, символ на отчаянието и безизходицата, а тъкмо обратното, петелът, е носител на надеждата, той внася нещо ново, вещае промяна. Победата на бойния петел не само обобщава вярата на полковника в идващите по-добри дни, но така също олицетворява политическата победа, отпора на цялото село срещу насилието, той е, в края на краищата, символ на победата на убития син.

Множество епизодични образи от „На полковникът няма кой да му пише“ добиват плътност и дълбочина в романа „Лошият час“. Връзката между двете произведения е преди всичко в аналогичния климат, който цари в тях. Мястото, където се развива действието, е същото, същи са и героите, морално укрепнали с развитието на повествованието: полковникът, лекарят, кметът.

В романа „Лошият час“ злостните клеветнически памфлети (загатнати още в „Обрулени листа“), които тайнствено се появяват по стените и носят цялата сюжетна тъкан на романа, крият подобно на петела символичен смисъл, но за разлика от петела, памфлетите действуват като агенти-разрушители, предизвикват кошмарната разруха на въображаемата действителност.

Колкото повече се вглъбяваме в многобагрено повествование на Маркес, откриваме как един предмет от всекидневната действителност се превръща в предвестник на невероятни промени, придобива загадъчни очертания, или обратното, създаване на въображението действува с вулканична сила върху обективната действителност и скоро придобива всекидневно звучение, произлязло от магическото, то достига до реалното.

Хората от „Лошият час“, угнетени от жегата, от политическото и социално потисничество, биват покорени от памфлетите, които внасят магически елемент в действителността. Дотогава бегло засегнат, в този роман вече магическият елемент се чувства по-ясно, в „Сто години самота“ добива покоряващо присъствие и неизменно се долавя в посетителните разкази на Маркес. Разказите от сборника „Погребението на Мама Гранде“ (1962) — „Вторник следобед“, „Някой такъв ден“, „Необикновената вечер на Балтасар“, „Вдовицата на Монтиел“ и

разказът, чието име носи книгата, ни поднасят обстановка и герои, вече пресъздадени е „Сто години самота“, а още преди това в „Обрулени листа“. Тематично тези разкази, чието действие се развива в Макондо, повтарят елементи от фантастичния Маркесов свят: иронията, падението, самотата и жестокостта на кметове и политически вождове. С акробатични скокове от реалното във въображаемото Маркес създава ту фантастични, ту митични картини на една литература, която по думите на Астуриас и Алехо Карпентер се влива в Потока на „магическия реализъм“, където изчезва границата между действително и фантастично.

Още в самото начало разказът „Погребението на Мама Гранде“ пренася читателя не в света на историческата хроника, а в действителността на един факт, преработен от трескавото въображение на хората, факт, пречупен през призмата на народната фантазия, която превръща действителността в мит и легенда. Този процес и неговите последици е предварително усетен от автора, който бърза да разкаже историята, „преди да са успели да дойдат историците“, за да я оголят и лишат от колорита на фантастичното ѝ великолепие.

Този разказ фантазия, в който се редуват миналото и настоящето, е хроника за живота на латифундистката Мама Гранде, владетелка от двадесет и втората си до деветдесет и втората си година на смъртта ѝ — на земята, водите, къщите, петте общини и шестте селца в окръга на Макондо. Съзнателното преувеличаване на фактите в разказа довежда до издигането в символ на този свят, който би могъл да бъде открит навсякъде в Америка, свят, в който самовластието, корупцията и алчността на управляващите достига смайващи размери.

Вече споменахме, че множество елементи от обективната действителност в прозата на Маркес се преплитат с въображаемата: петелът, дъждовете, чумната епидемия, памфлетите, а в разказа „Необикновената вечер на Балтасар“ — клетката за птици, компоненти, които определят сливането на реалното и фантастичното. Клетката на Балтасар е най-обикновен предмет, който предизвиква необикновени ситуации, изтръгва майстора от заобикалящата го действителност и го потапя в невиждана фантазия. За Балтасар, който с огромно удоволствие измайсторява клетката, самият предмет няма парична стойност, той е по-скоро въплъщение на живота му, външен израз на призванието и майсторлъка му. Трагедията на Балтасар не е в

ниската цена, с която се заплаща трудът му, а в това, че се е откъснал от обществото, чийто главен еталон е парата. Действията му не го водят към приобщаване към това общество, като едновременно го накарат да се опълчи срещу него, а по-скоро издават стремеж да се измъкне, да избяга по пътя на химерите, фантазиите и съновиденията.

„Някой такъв ден“ е разказ, който ясно разкрива невидимите нишки, свързващи цялото литературно творчество на Маркес. Образът на кмета с подута буза се прокрадва в „На полковникът няма кой да му пише“, допълва се и се разширява в „Лошият час“, за да достигне гротескната си развръзка в „Някой такъв ден“. Изваждането на зъба без упойка е символ на отношенията, разядени от политическото насилие, което цари в селото. Показателни са думите на зъболекаря, представител на опозицията, с които се обръща към кмета: „с това ще ни платите за двадесет убити...“ „Някой такъв ден“ синтезира един постоянен елемент от въображаемия Маркесов свят — политическата нишка, която в другите разкази само отбелязва най-важните места в развитието на сюжетната линия.

В разказите, публикувани след „Сто години самота“, се чувства търсенето на нови стилистични похвати. Фразата, доскоро ясна и точна, се удължава и става обемна. Нещо повече, фантастичният елемент престава да бъде самосъставна част, която изпъстря тук-там разказа, а се превръща в същност на вулканичния порой на въображението, чиито първоначални координати се коренят в американската действителност. И макар че Макондо престава да бъде място на действието в разказите, включени в книгата „Невероятната и печална история на кротката Ерендира и нейната бездушна баба“ (1972), безброй връзки свързват тези разкази с предишните истории. И тук изрази, действащи лица и повтарящи се мотиви, които се развиват и се предават от разказ в разказ, убедително говорят за доминантата, характерна за творчеството на Маркес. Както в „Сто години самота“ и в тези разкази надлъж и шир бродят пътуващи циркове и гадатели, има невероятни панаири, летящи и възнасящи се личности, жената, която се е превърнала в паяк, и други подобни мотиви, които се доразвиват и издават вътрешно единство, обединяващо многообразието на цялото му творчество.

Вече споменахме, че в последните му разкази — „Един много стар сенйор с огромни криле“, „Най-красивият удавник на света“ и др.

— се акцентира върху въображаемите измерения, върху магическия профил и неговата фантастична и пророческа същност. Но в неговите разкази се открива и нещо много по-важно, по-съществено — едно диаметрално противоположно разместване на нещата. Ако довчера фантастичният елемент се поражда от измислената реалност, днес фантастичният елемент създава измислената реалност. Но когато заживее в конкретната действителност, фантастичният елемент претърпява качествено изменение — освобождава се от магическо-фантастичната си обвивка, за да приеме всекидневни, реални пропорции.

В разказа „Морето на изгубеното време“ вече поклъва мотивът, който ще послужи за сюжет на разказа „Невероятната и печална история на кротката Ерендира и нейната бездушна баба“ — разказа за девойката, която се отдава на проституция, за да изплати дълга си. Ако в първия разказ сводникът е американецът Хърбърт, в този е невероятната баба. Явният фантастичен елемент с жестоки карнавални очертания съпътствува безбройните перипетии на изнемоцялата Ерендира, прозвучава като фарс и подобно на клоун от цирк ни покорява с невиждани пируети, кара ни да се смеем и едновременно с това ни прави съучастници на една неподозирана мъка.

„Най-красивият удавник на света“ ни въвежда още в самото начало в една фантастична действителност с реални очертания. В този разказ с разрушителна сила си пробива път една от доминантите в прозата на Маркес — появата на агента-метежник, външен деятел, чието пристигане преобразява действителността. С появата на удавника реалният свят претърпява дълбоки преобразувания, които разтърсват, тъжното и монотонно съществуване на хората от народа. С пристигането си този приказен удавник става причина за невероятни промени в съзнанието им. Подобно на покоряваща музика, чиято основна тема се подхранва от вариации и смяна на темпото, за да достигне кулминацията си в тържествения финал, нараства и страстното влечение на жителите на селото към удавника — гигант с невиждана хубост, която вълнува и поражда дълбоки чувства у хората. Гледан с недоверие и приет от малцина в началото, тайнственият удавник постепенно се превръща в „техен удавник, в техен мъртвец“. Таке мъртвият става символ на дългоочакваното щастие, на мечтите и надеждата. Благодарение на покоряващата му красота селото на

Естебан или на Лаутаро ще се избави най-сетне от мизерията и грозотата на бедняшкото си съществуване и ще засади цветя по скалистия бряг.

Пристигането на външен агент — кораб, човек или полъхнал аромат — в творчеството на Маркес е свързано с обективната действителност в родната му Колумбия. Тази трайна идея намира материален израз в разказите му чрез пристигането на американската бананова компания, която донася пълни шепи привидно щастие в света, рухнал след заминаването ѝ. Но докато в романа „Обрулени листа“ този елемент носи белега на реалността, в по-късните му разкази добива фантастичен вид. Нещо повече — променя същността си.

Ако в първите разкази със заминаването на янките рухва империята на щастието и селището затъва в мрачна самота и отчаяние, в „Морето на изгубеното време“, „Най-красивият удавник на света“ и други от по-късните му разкази се забелязва значителна промяна: удавникът престава да бъде чужд, външен елемент, приобщава се към измислената действителност, превръща се в Месия, чиято поява кара хората да се осъзнаят, да разберат „грозотата на живота си“, да почувствуват самотата на съществуването си и ограничеността на мечтите си. Необикновеният мъртвец ще остави след себе си паметник на надеждите, величествен химн на щастието, които хората ще се опитат да овладеят със силата, съзнанието и мишците си.

В цялото творчество на Маркес границите на възможното и невъзможното, на обикновеното и необикновеното са заличени. Преувеличаването на фактите и техните небивали пропорции придават на измисления свят на Маркес дълбочината на символ.

Ако вчера със своя епично-фантастичен поглед върху света създателят на Буендиевци символизира драмата на цял един континент и ни преведе през необятната болка и салюта, през безплодните фантазии и трескавите надежди на латиноамериканските народи, днес с последния си роман „Есента на патриарха“ (1975) Маркес ни поднася жестокия символ на самотата на властта.

Самотата, тази вечна драма на човека, извор на чудеса и кошмари в неговите произведения, самотата, символ на процеса на упадък и морална безпомощност на Макондо в „Сто години самота“, достига в последния роман на Маркес до една нова област —

политическата. Политическият елемент, постоянно, но изолирано срещан в разказите, определя цялото сюжетно развитие в „Есента на патриарха“.

В страници с болезнена и подчертана актуалност, проникнал дълбоко във въпиещия живот на своята надупчена от куршуми Латинска Америка, Маркес ни разкрива чрез образа на въображаемия тиранин Никанор Алварадо кървавия произвол на диктатурата и чудовищните последици от самотата на властта.

Без да пренебрегва двойствеността на своята Латинска Америка, нито двойствения характер на своя обектив — ту реален, ту фантастичен — Маркес чрез метаморфози и фокуси пресъздава отчуждението на властта и нейните апокалиптични „подвизи“.

Последният роман „Есента на патриарха“, както и цялата му проза — преливане от сън в бдение, от мит в история — още веднъж ни дава възможността да твърдим, че се намираме пред един голям и проникновен писател, пред една творческа личност, която черпи сила и въображение от най-парливите проблеми на своя континент.

Плодовитото и изкусно перо на Габриел Гарсия Маркес ни води по реални и нереални пътища, граничещи винаги със символа, към откриването на истинския произход на човека латиноамериканец. Неговото вихрено въображение, неговият вулканичен стил са устремени към неговата най-голяма цел: търсенето на истинската същност на латиноамериканските народи, покорени на една съдба, която не са си избрали сами.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.